

Reforma spoločnej poľnohospodárskej politiky Európskej únie

Východiská

V júli 2002 Komisia predstavila návrhy strednodobej revízie spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ (SPP). Hlavným cieľom navrhovanej revízie bolo: zrušiť väzbu medzi vyplácaním priamych platieb farmárom a produkciou; podmieniť priame platby dodržiavaním legislatívy týkajúcej sa životného prostredia, potravinovej bezpečnosti, welfare zvierat a bezpečnosti práce; zvýšiť podporu rozvoja vidieka prostredníctvom „modulácie“ priamych platieb od všetkých farmárov s výnimkou malých; zaviesť nový systém auditu na farmách a nové opatrenia na rozvoj vidieka zamerané na zlepšenie kvality produkcie, potravinovej bezpečnosti a welfare zvierat.

Proces schvaľovania

26. júna 2003 sa ministri poľnohospodárstva krajín EÚ konečne dohodli na kompromise týkajúcom sa radikálnej strednodobej reformy SPP. Vzhľadom na tlak zo strany Francúzska a Nemecka sa Komisia rozhodla stiahnuť svoje pôvodné návrhy na úplné odstránenie väzby medzi podporou farmárov a výškou ich produkcie („decoupling“).

Schválená zásadná reforma spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP) úplne zmení spôsob podporovania sektora poľnohospodárstva v EÚ. Nová SPP sa orientuje na spotrebiteľov a daňových poplatníkov a súčasne poskytuje farmárom možnosť slobodného výberu produkcie, ktorá je žiadaná na trhu. V budúcnosti sa bude väčšina subvencií vyplácať nezávisle od objemu produkcie. S cieľom zabrániť nadbytočnej produkcii si členské štáty môžu zvoliť zachovanie čiastočnej väzby medzi subvenciami a produkciou v rámci presne definovaných podmienok a obmedzení. Tieto nové „jednorázové poľnohospodárske platby“ budú prepojené s normami týkajúcimi sa životného prostredia, potravinovej bezpečnosti a welfare zvierat.

Odstránením väzby medzi subvenciami a produkciou sa stanú farmári v EÚ viac konkurencieschopnými a trhovo orientovanými pri súčasnom zabezpečení nevyhnutnej stability príjmov. Farmárom sa sprístupní viac finančných prostriedkov na programy zamerané na životné prostredie, kvalitu alebo welfare zvierat prostredníctvom zníženia priamych platieb pre väčšie farmy. Rada rozhodla aj o revízii odvetví produkcie mlieka, ryže, obilnín, tvrdej pšenice, sušených krmovín a orechov. S cieľom zohľadniť prísnejšie rozpočtové limity EÚ-25 do roku 2013 ministri súhlasili so zavedením mechanizmu finančnej disciplíny.

Táto reforma by mala posilniť negociačnú pozíciu EÚ na blížiacich sa rokovaní Svetovej obchodnej organizácie. Jednotlivé prvky reformy vstúpia do platnosti v roku 2004 a 2005. Jednotné poľnohospodárske platby vstúpia do platnosti v roku 2005. Ak niektorý z členských štátov potrebuje prechodné obdobie vzhľadom na svoje špecifické podmienky v poľnohospodárstve, môže začať uplatňovať jednotné poľnohospodárske platby najneskôr od roku 2007.

Komisár EÚ pre poľnohospodárstvo Franz Fischler komentoval túto udalosť slovami: “Toto rozhodnutie znamená začiatok novej éry. Naša poľnohospodárska politika sa od základu zmení. Dnes si Európa darovala novú efektívnu poľnohospodársku politiku. Naše priame platby nebudú ďalej viazané na produkciu. Toto je politika, ktorá prispeje k stabilizácii príjmov našich farmárov a umožní im produkovať to, čo si spotrebiteľia žiadajú. Naši

spotrebitelia a daňoví poplatníci dostanú oveľa transparentnejšiu a lepšiu protihodnotu za svoje peniaze. Táto reforma je aj výrazným posolstvom svetu. Naša nová politika je priaznivo naklonená obchodu. Upúšťame od starého systému subvencovania, ktorý výrazne narušal medzinárodný obchod a ohrozoval rozvojové krajiny. Toto rozhodnutie posilní pozíciu EÚ v rokovaní o Agende z Doha. EÚ si splnila svoju úlohu, teraz je rad na ostatných, aby prispeli k úspechu rokovaní o obchode v rámci Svetovej obchodnej organizácie.“

Kľúčové prvky novej reformovanej SPP v skratke:

- jednorázová platba farmárom v EÚ nezávislá od produkcie (viacnásobné platby sa môžu v obmedzenom rozsahu zachovať, aby sa zabránilo nadbytočnej produkcii);
- táto platba bude viazaná na legislatívu upravujúcu otázky životného prostredia, potravinovej bezpečnosti, zdravia rastlín a zvierat a welfare zvierat, ako aj s požiadavkou na zachovanie poľnohospodárskej pôdy v dobrom stave, a to z hľadiska poľnohospodárskeho aj environmentálneho („cross-compliance“ – krížová zhoda);
- posilnenie politiky rozvoja vidieka prostredníctvom väčšieho množstva finančných prostriedkov z EÚ, nových opatrení na podporu životného prostredia, kvality a welfare zvierat a pomoci farmárom pri splňaní produkčných noriem EÚ vstupujúcich do platnosti v roku 2005;
- prostredníctvom zníženia priamych platieb („modulácia“) pre väčšie farmy sa bude financovať nová politika rozvoja vidieka;
- mechanizmus pre finančnú disciplínu, ktorý zabezpečí, že poľnohospodársky rozpočet stanovený do roku 2013 nebude prekročený;
- revízia trhovej politiky SPP:
 - asymetrické zníženie cien v odvetví produkcie mlieka: intervenčná cena masla sa počas štyroch rokov zníži o 25%, čo je dodatočný cenový pokles o 10% v porovnaní s Agendou 2000. Pri odstredenom sušenom mlieku sa dodrží 15% pokles počas troch rokov, ako to bolo schválené v Agende 2000;
 - redukcia mesačných príplatkov v odvetví produkcie obilnín na polovicu, pri udržaní súčasnej intervenčnej ceny;
 - reformy v odvetví produkcie ryže, tvrdej pšenice, orechov, zemiakového škrobu a sušených krmovín.

Detaily schválenej reformy SPP

Jednorázová poľnohospodárska platba podporí trhovo orientované, udržateľné poľnohospodárstvo

Jednorázová poľnohospodárska platba nahradí väčšinu prémie v rámci jednotlivých organizácií spoločného trhu. V dôsledku toho drvivá väčšina priamych platieb EÚ nebude ďalej viazaná na produkciu. V princípe dostanú farmári túto jednorázovú poľnohospodársku platbu na základe referenčného množstva v referenčnom období od roku 2000 do roku 2002.

Členské štáty, ktoré považujú za nevyhnutné minimalizovať riziko opustenia pôdy farmármi môžu ponechať až 25% zo súčasných platieb na hektár v odvetví poľných plodín viazaných na produkciu. Alternatívne 40% dodatočných platieb na tvrdú pšenicu môže byť naďalej viazaných na produkciu.

V odvetví produkcie hovädzieho mäsa sa členské štáty rozhodli:

- ponechať si až 100% súčasnej prémie za dojčiacie kravy a 40% prémie za porážku alebo
- ponechať si až 100% prémie za porážku alebo naopak až 75% špeciálnej prémie za býkov.

Maximálne 50% prémie na ovce a kozy vrátane doplnkovej prémie v menej priaznivých oblastiach môže zostať viazaných na produkciu.

Podpora na sušenie obilnín a priame platby v najodľahlejších regiónoch a ostrovoch v Egejskom mori môžu zostať viazané na produkciu, ak si to budú želať členské štáty.

Platby v mliekarstve budú zaradené do jednorázovej poľnohospodárskej platby od roku 2008, kedy bude reforma mliekarstva úplne implementovaná. Členské štáty môžu zaviesť systém skôr.

Dodatočné špeciálne opatrenia uplatniteľné na ďalšie produkty (ryža, tvrdá pšenica, škrob alebo sušené krmoviny) sú uvedené v ďalšej časti.

Členské štáty môžu svojim farmárom poskytnúť dodatočné platby vo výške maximálne 10% zo sumy jednorázovej poľnohospodárskej platby, za účelom podpory špecifických spôsobov hospodárenia významných z environmentálneho hľadiska, z hľadiska kvality produkcie a marketingu.

Nový systém vstúpi do platnosti v roku 2005. Ak členské štáty potrebujú prechodné obdobie vzhľadom na špecifické podmienky ich poľnohospodárstva, môžu začať s uplatňovaním jednorázových poľnohospodárskych platieb najneskôr od roku 2007. Prostredníctvom riadiaceho výboru môže Komisia prijať nevyhnutné opatrenia, aby zabránila neprípustným praktikám v konkurencieschopnosti a zabezpečila rešpektovanie medzinárodných záväzkov.

Podpora legislatívy v oblasti životného prostredia, potravinovej bezpečnosti, zdravia a welfare zvierat

Poskytovanie jednorázovej poľnohospodárskej platby v plnej výške a ďalších priamych platieb bude viazané na rešpektovanie určitej štátnej legislatívy týkajúcej sa životného

prostredia, potravinovej bezpečnosti, zdravia zvierat a rastlín, ako aj welfare zvierat. „Krížová zhoda“ prispeje aj k udržaniu prostredia na vidieku. V prípade nedodržania požiadaviek „krížovej zhody“ môžu byť priame platby proporcionálne znížené, vzhľadom na príslušné riziko alebo poškodenie.

Nový „systém poľnohospodárskeho poradenstva“

Do roku 2006 bude systém poľnohospodárskeho poradenstva pre členské štáty dobrovoľný. Od roku 2007 ho musia členské štáty ponúknuť svojim farmárom, ktorých účasť na ňom bude dobrovoľná. Komisia preloží Rade správu o fungovaní tohto systému, na základe ktorej Rada v roku 2010 rozhodne, či sa poradenský systém stane povinným pre farmárov.

Táto služba bude poskytovať poradenstvo na základe podnetov od farmárov o tom, aké normy a vhodné spôsoby hospodárenia uplatňujú. Audity na farmách si vyžadujú štruktúrovanú a pravidelnú evidenciu a účtovníctvo o pohybe materiálu a procesoch na úrovni podniku, definovaných ako opodstatnené pre určitú zvolenú oblasť (životné prostredie, potravinová bezpečnosť a welfare zvierat). Podpora pre audity na farmách bude dostupná v rámci vidieckeho rozvoja.

Podpora rozvoja vidieka

Objem finančných prostriedkov z EÚ určených na rozvoj vidieka sa výrazne zvýši a záber podpory rozvoja vidieka sa rozšíri zavedením nových opatrení. Tieto zmeny vstúpia do platnosti od roku 2005. Bude záležať od členských štátov a regiónov, aby sa rozhodli, či si želajú zahrnúť tieto opatrenia do svojich programov rozvoja vidieka.

Tieto slúžia na lepšie formulovanie otázok týkajúcich sa potravinovej bezpečnosti a kvality, pomoc farmárom pri prispôbení sa zavedeniu žiadaných noriem vychádzajúcich z legislatívy EÚ a podporu welfare zvierat. Tieto otázky sú kľúčovými z hľadiska podpory udržateľného poľnohospodárstva aj z hľadiska očakávaní európskej spoločnosti ako celku, sú jadrom reformného balíka SPP ako celku a zabezpečia nové možnosti príjmov pre farmárov (agro-environmentálne služby, podporu a marketing kvalitných produktov).

Nové podnety pre farmárov:

1. Stimulujúce platby budú poskytované farmárom, ktorí sa zúčastňujú na systémoch navrhnutých na zlepšenie kvality poľnohospodárskych produktov a využívaných výrobných postupov a dostatočne to preukážu spotrebiteľom. Takáto podpora sa bude vyplácať každoročne počas maximálne päťročného obdobia, a to v maximálnej výške 3 000 € na farmu v danom roku.
2. Podpora bude poskytnutá skupinám producentov za aktivity zamerané na informovanie spotrebiteľov a reklamu produktov produkovaných v rámci systémov kvality podporovaných na základe vyššie uvedených opatrení. Verejná podpora bude povolená vo výške maximálne 70% oprávnených nákladov na projekt.

Nová podpora na pomoc farmárov pri splňaní noriem

1. Dočasná podpora pomôže farmárom prispôsobiť sa zavedeniu požadovaných noriem vychádzajúcich z legislatívy EÚ, ktoré ešte nie sú zahrnuté v národnej legislatíve. Ide o legislatívu týkajúcu sa životného prostredia, zdravia obyvateľov, rastlín a zvierat, welfare zvierat a bezpečnosti práce. Podpora bude vyplácaná paušálne po dobu maximálne 5 rokov a bude podliehať limitu maximálne 10 000 € na farmu v danom roku.
2. Podpora bude poskytovaná farmárom na kompenzáciu nákladov vynaložených na poľnohospodárske poradenské služby. Farmári môžu získať z verejnej podpory maximálne 80% z nákladov na takéto služby a maximum je stanovené na 1 500 €.

Pokrytie nákladov farmárov na welfare zvierat

Podpora bude poskytovaná farmárom, ktorí sa zaviazali po dobu najmenej 5 rokov zlepšiť welfare zvierat na svojej farme a praktizujú vhodné metódy chovu. Podpora sa bude vyplácať každoročne na základe dodatočných nákladov a príjmov vyplývajúcich z takýchto záväzkov, s ročnou výškou platieb maximálne 500 € na dobytčiu jednotku.

Vyššia investičná podpora pre mladých farmárov

Intenzita investičnej podpory z EÚ pre mladých farmárov sa bude zvyšovať.

Financovanie

Zníženie priamych platieb pre väčšie farmy podporí rozvoj vidieka

S cieľom financovať dodatočné opatrenia na rozvoj vidieka sa budú znižovať priame platby pre väčších farmárov („modulácia“) takto:

Rozpočtový rok	2005	2006	2007	2008 až 2013
Farmy s priamymi platbami do 5 000 € ročne	0%	0%	0%	0%
Nad 5 000 €	3%	4%	5%	5%

Najodľahlejšie regióny budú vyňaté z „modulácie“.

Výška „modulácie“ 5% by mala prispieť k vytvoreniu zdrojov financovania na rozvoj vidieka vo výške 1,2 miliardy € ročne

Pokiaľ ide o distribúciu zdrojov vytvorených prostredníctvom „modulácie“, 1% zostáva v členských štátoch, kde sa tieto zdroje vytvorili. Čiastky zodpovedajúce zvyšným percentám budú rozdelené medzi členské štáty podľa:

- kritéria poľnohospodárskej výmery
- zamestnanosti v poľnohospodárstve
- HDP na obyvateľa vyjadreného ako parita kúpnej sily.

Každý členský štát v podstate dostane naspäť najmenej 80% zo svojich zdrojov vytvorených „moduláciou“ (podrobnosti sú uvedené v odseku o raži).

Znižovanie priamych platieb sa nebude uplatňovať v krajinách vstupujúcich do EÚ dovtedy, kým ich priame platby nedosiahnu úroveň bežnú v ostatných krajinách EÚ.

Zabezpečenie finančnej disciplíny

Stanovenie limitu pre výdavky SPP (podkapitola 1a) na bruselskom summite v októbri 2002 znamená, že mechanizmus týkajúci sa finančnej disciplíny bude zavedený v roku 2007. Úprava priamej podpory bude stanovená, keď z odhadov vyplynie, že podkapitola 1a, s bezpečnostným limitom 300 miliónov €, bude v danom rozpočtovom roku prekročená. Rada stanoví úpravu na základe návrhu Komisie.

Stabilizácia trhov a zlepšenie organizácií spoločného trhu

Poľné plodiny

- *Obilniny*

Súčasná intervenčná cena obilnín sa zachová. Základná výška pre poľné plodiny zostane 63 €/t. Súčasná sezónne úpravy intervenčnej ceny („mesačné prírastky“) budú znížené o 50%.

Raž bude vyňatá z intervenčného systému, aby sa zabránilo ďalšiemu hromadeniu intervenčných zásob. Aby sa zmiernili nepriaznivé účinky reštrukturalizácie, budú sa uplatňovať nasledujúce prechodné opatrenia. V členských štátoch s produkciou raže vyššou ako 5% z ich celkovej produkcie obilnín a 50% z celkovej produkcie raže EÚ, zostane 90% z prostriedkov získaných „moduláciou“ v krajine. Najmenej 10% takto získaných prostriedkov sa musí využiť v regiónoch produkujúcich raž.

- *Proteínové plodiny*

Súčasný príplatok na proteínové plodiny (9,5 €/t) sa zachová a pretransformuje sa na špecifickú platbu na výmeru plodiny vo výške 55,57 €/ha. Bude sa vyplácať v rámci limitov novej maximálnej garantovanej výmery stanovenej na 1,4 mil. ha.

- *Podpora na energetické plodiny – „carbon credit“*

Komisia navrhuje podporu 45 €/ha na energetické plodiny, ktorá sa bude uplatňovať maximálne na výmeru 1 500 000 ha. Podpora sa bude vyplácať len na plochy, ktorých produkcia je zahrnutá v kontrakte medzi farmárom a spracovateľským podnikom, s výnimkou spracovania produkcie farmárom na farme. V priebehu piatich rokov uplatňovania systému energetických plodín predloží Komisia správu Rade o jeho realizácii, spolu s prípadnými návrhmi.

- *Tvrdá pšenica*

Príplatok na tvrdú pšenicu v tradičných produkčných oblastiach sa bude vyplácať nezávisle od produkcie. Členské štáty môžu rozhodnúť o ponechaní 40% viazaných na produkciu. Príplatok bude stanovený takto: 304,25 €/ha v roku 2004, 290,9 €/ha v roku 2005 a 285 €/ha od roku 2006 a zahrnutý do jednorazovej poľnohospodárskej platby. Špecifická podpora pre ostatné regióny s podporovanou produkciou tvrdej pšenice, ktorá v súčasnosti predstavuje 139,5 €/ha, bude postupne zrušená. Proces jej odstránenia sa bude realizovať počas troch rokov, so začiatkom v roku 2004.

Nová prémie bude zavedená na zlepšenie kvality tvrdej pšenice používanej na výrobu cestovín. Prémia bude vyplácaná v tradičných produkčných oblastiach farmárom využívajúcim určité množstvo certifikovaných osív vybraných odrôd. Odrody budú vyberané tak, aby spĺňali kvalitatívne požiadavky na produkciu cestovín. Prémia dosiahne 40 €/ha a bude vyplácaná v rámci limitov maximálnej garantovanej výmery, ktoré sa v súčasnosti uplatňujú v tradičných produkčných oblastiach.

- *Škrobové zemiaky*

V rámci súčasnej SPP majú producenti škrobových zemiakov zabezpečené priame platby. Ich výška je stanovená v rámci Agendy 2000 na 110,54 €/t škrobu. 40% z týchto platieb bude zahrnutých do jednorazových poľnohospodárskych platieb na základe dodávok do spracovateľského priemyslu v minulosti. Zvyšok sa zachová ako špecifická platba na plodiny (na škrobové zemiaky). Minimálna cena sa zachová, rovnako ako produkčné refundácie na škrob.

- *Sušené krmoviny*

Podpora v odvetví sušených krmovín bude rozdelená medzi pestovateľov a spracovateľský priemysel. Priama podpora pestovateľom bude zahrnutá do jednorazovej poľnohospodárskej platby na základe dodávok do priemyslu v minulosti. Pri uplatňovaní národných limitov sa zohľadnia súčasné národné garantované množstvá.

Spracovateľská podpora bude v roku 2004/05 stanovená na 33 €/t.

V roku 2008 Komisia predloží správu, ktorá bude podľa potreby doplnená o návrhy.

Ryža

S cieľom stabilizovať nevyváženosť na trhu, a najmä vzhľadom na vplyv iniciatívy EBA (všetko okrem zbraní), Rada rozhodla o jedностupňovej redukcii intervenčnej ceny ryže o 50% na 150 €/t v súlade s cenami na svetových trhoch. Intervencia bude obmedzená na množstvo 75 000 t za rok. Kvôli stabilizácii príjmov producentov sa súčasné priame platby zvýšia z 52 €/t na 177 €/t, čo je úroveň rovnajúca sa celkovej kompenzácii za obilniny počas reforiem z roku 1992 a Agendy 2000. Z toho sa 102 €/t stane súčasťou jednorazovej poľnohospodárskej platby a bude sa vyplácať na základe historických práv obmedzených súčasnou maximálnou garantovanou výmerou. Zvyšných 75 €/t násobených reformnou úrodou z roku 1995 sa bude vyplácať ako špecifická platba na plodinu. Maximálna garantovaná výmera bude stanovená na základe priemeru rokov 1999 – 2001 alebo na základe súčasnej maximálnej garantovanej výmery, podľa toho, ktorá bude nižšia.

Rada vyzvala Komisiu na zahájenie rokovaní s obchodnými partnermi EÚ v rámci SOO o úprave povinného cla na ryžu.

Orechy

Súčasný systém bude nahradený ročnou paušálnou platbou vo výške 120,75 €/ha na 800 000 ha, rozdelenou do stanovených národných garantovaných výmer pre mandle, lieskové orechy, vlašské orechy, pistácie a svätojánsky chlieb. Členské štáty môžu využiť svoje garantované množstvá flexibilne. Túto podporu môžu členské štáty navýšiť o ročnú maximálnu čiastku 120,75 €/ha.

Mliekarstvo

S cieľom zabezpečiť stabilnú perspektívu pre farmárov produkujúcich mlieko Rada rozhodla o predĺžení reformovaného systému mliečnych kvót do roku 2014/2015.

Rada rozhodla o asymetrickom poklese cien v odvetví produkcie mlieka. Intervenčná cena masla bude znížená o 25% (o 7% v rokoch 2004, 2005, 2006 a o 4% v roku 2007), čo je dodatočný cenový pokles o 10% v porovnaní s Agendou 2000. Ceny sušeného odstredeného mlieka sa znížia o 15% (po 5% v troch rokoch od 2004 do 2006), ako bolo schválené v Agende 2000.

Intervenčný nákup masla bude dočasne zrušený nad limit 70 000 ton v roku 2004 a klesne na 30 000 t od roku 2007. Nad tento limit sa môžu nákupy vykonávať na základe tendrov. Cieľová cena mlieka bola zrušená.

Kompenzácie sú stanovené takto: 11,81 €/t v roku 2004, 23,645 €/t v roku 2005 a 35,5 €/t od roku 2006.

Jednorazová poľnohospodárska platba sa bude v odvetví mliekarstva uplatňovať až po úplnej implementácii reformy, pokiaľ sa členské štáty nerozhodnú zaviesť ju skôr.

Rada rozhodla o zvýšení mliečnej kvóty pre Grécko (+ 120 000 t) a dočasnom vyňatí Azorských ostrovov z implementácie kvóty na mlieko vo výške 73 000 t v roku 2003/2004, 61 500 t v roku 2004/2005 a 50 000 t od roku 2005/2006.

Reforma odvetvia olivového oleja, tabaku a bavlny

V jeseni 2003 Komisia navrhne reformu odvetvia olivového oleja, tabaku a bavlny, ktorá bude podložená právnymi návrhmi. Návrhy Komisie zabezpečia dlhodobú perspektívu pre tieto odvetvia v súlade s finančnou osnovou. Navrhované reformy týchto odvetví budú vychádzať z cieľov a prístupu súčasného reformného balíka.

Zdroj: Európska komisia

Ústav vedecko-technických informácií pre pôdohospodárstvo

Samova 9, 950 10, Nitra, www.uvtip.sk
Informačné stredisko pre Európsku úniu
www.uvtip.sk/iseu, email: iseu@uvtip.sk, Tel.: 037/6510 032

júl 2003